

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การพัฒนาเมืองในประเทศไทยภายใต้อิทธิพลการผังเมืองตะวันตกได้เริ่มขึ้นในสมัยรัชกาลพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว โดยมีพระราชประสงค์เพื่อให้ประเทศมีความเจริญก้าวหน้าทัดเทียมกับชาติตะวันตก ซึ่งแนวคิดดังกล่าวมีความสืบเนื่องต่อมาในสมัยรัชกาลพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว โดยเราจะพบว่าได้มีเมืองหลายแห่งโดยเฉพาะอย่างยิ่งกรุงเทพมหานครที่ได้มีการพัฒนาขึ้นโดยอาศัยอิทธิพลของการผังเมืองตะวันตกเข้ามาใช้ในการพัฒนา เช่นเดียวกับเมืองลพบุรีซึ่งเป็นเมืองหนึ่งที่ได้รับผลจากนโยบายการพัฒนาประเทศในสมัยพระยาพลพลพยุหเสนาที่มีเป้าหมายเพื่อให้เมืองลพบุรีมีบทบาทเป็นเมืองทางทหาร โดยนโยบายการพัฒนาเมืองครั้งนี้ได้ปรากฏอย่างชัดเจนในสมัยจอมพล ป. พิบูลสงคราม ซึ่งตรงกับช่วงสงครามโลกครั้งที่ 2 ด้วยการวางแผนให้เมืองลพบุรีเป็นฐานการจัดเก็บเสบียงและอาวุธเพื่อส่งให้แก่เมืองเพชรบูรณ์ซึ่งได้กำหนดให้เป็นเมืองหลวงในสมัยดังกล่าว สำหรับการพัฒนาเมืองลพบุรีได้มีโครงการพัฒนาเมืองในทุกด้าน โดยทางกายภาพนั้นได้อาศัยเทคนิคการวางผังเมืองแบบตะวันตกเข้ามาใช้ในการพัฒนาเมือง ด้วยการขยายพื้นที่เมืองจากบริเวณเมืองเก่า พร้อมกับสร้างระบบสาธารณูปโภค สาธารณูปการ ย่านศูนย์กลางการค้าและสถาบันราชการแห่งใหม่ ซึ่งจากการพัฒนาเมืองลพบุรีครั้งนี้เองได้ส่งผลให้เมืองมีการเปลี่ยนแปลงทั้งทางกายภาพ เศรษฐกิจ และสังคมสืบเนื่องมาจนถึงปัจจุบันนั่นเอง

การพัฒนาเมืองลพบุรีตามนโยบายในสมัยจอมพล ป. พิบูลสงครามเป็นการพัฒนาเมืองเพื่อให้เกิดความก้าวหน้าทันสมัย และกลายเป็นเมืองที่มีความสำคัญแห่งหนึ่งในระดับภูมิภาค และด้วยแผนโครงการพัฒนาเมืองลพบุรีที่ผ่านมาราวครึ่งศตวรรษนี้เองจึงทำให้เมืองลพบุรีได้แสดงให้เห็นถึงโครงสร้างเมืองที่มีพัฒนาการตั้งแต่สมัยประวัติศาสตร์มาสู่เมืองใหม่ที่มีรูปแบบอิทธิพลจากตะวันตกพร้อมกับฐานะของการเป็นศูนย์กลางทางทหารที่สืบเนื่องมาจนถึงปัจจุบัน ดังนั้นในการศึกษาเกี่ยวกับการพัฒนาเมืองภายใต้อิทธิพลของการวางผังเมืองตะวันตกกรณีศึกษาเมืองลพบุรีจึงเป็นการศึกษาเพื่อนำมาสู่ความรู้ความเข้าใจถึงหลักและวิธีดำเนินการของโครงการพัฒนาเมืองลพบุรีในสมัยดังกล่าว และการประเมินผลสัมฤทธิ์โดยผลต่อการเปลี่ยนแปลงสภาพกายภาพ เศรษฐกิจ และสังคมของเมืองในปัจจุบัน อันจะส่งผลต่อการเป็นแนวทางสำหรับพัฒนาเมืองลพบุรีต่อไปในอนาคต

1.2 วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาหลักการ แนวคิดและวิธีการพัฒนาเมืองลพบุรีภายใต้อิทธิพลการผังเมืองตะวันตก
2. เพื่อศึกษาสภาพการเปลี่ยนแปลงทางกายภาพ เศรษฐกิจ และสังคมของเมืองลพบุรีโดยผลของการพัฒนาเมืองภายใต้อิทธิพลการผังเมืองตะวันตก
3. เพื่อศึกษาและประเมินผลการปฏิบัติตามโครงการพัฒนาเมืองลพบุรีภายใต้อิทธิพลการผังเมืองตะวันตก
4. เพื่อเสนอแนะแนวทางการวางและจัดทำแผนผังโครงการพัฒนาเมืองลพบุรีเพื่อให้เกิดผลสัมฤทธิ์ในทางปฏิบัติ

1.3 ขอบเขตและข้อจำกัดในการศึกษา

ในการศึกษาเรื่องผลสัมฤทธิ์ของการพัฒนาเมืองภายใต้อิทธิพลการวางผังเมืองตะวันตก กรณีศึกษาเมืองลพบุรี ครั้งนี้ได้แบ่งขอบเขตการศึกษาดังนี้

1. ขอบเขตการศึกษาทางด้านกายภาพของพื้นที่ศึกษา โดยแบ่งออกเป็นบริเวณต่างๆ ดังนี้

1.1 บริเวณพื้นที่ภายในคูเมือง กำแพงเมือง และแม่น้ำลพบุรี

1.2 บริเวณพื้นที่ริมถนนนารายณ์มหาราช ตั้งแต่ในบริเวณพระปรางค์สามยอดถึงบริเวณวงเวียนเทพสตรี วงเวียนศรีสุริโยทัย (จากผังเวนคืนที่ดินในราชกิจจานุเบกษา เล่ม 55 พ.ศ. 2481 หน้า 465 – 475)

1.3 บริเวณพื้นที่บริเวณชลของเทศบาลเมืองลพบุรี โดยจะศึกษาครอบคลุมถึงพื้นที่บริเวณเขตผังเมืองรวมในปัจจุบัน

2. ขอบเขตทางด้านเนื้อหา

สำหรับขอบเขตการศึกษาทางด้านเนื้อหาเป็นการศึกษาโดยแบ่งออกเป็น 5 ส่วนดังนี้

1. เป็นการศึกษาเกี่ยวกับในด้านรูปแบบของการวางผังเมืองตะวันตก
2. เป็นการศึกษาเกี่ยวกับหลักการและแนวคิดการวางพัฒนาเมืองลพบุรีภายใต้การดำเนินการของจอมพล ป. พิบูลสงคราม

3. เป็นการศึกษาถึงสภาพปัจจุบันของเมืองลพบุรี

4. ศึกษาวิเคราะห์ถึงผลการดำเนินการพัฒนาเมืองลพบุรีในสมัยจอมพล

ป. พิบูลสงครามว่าการดำเนินงานการพัฒนาเมืองในสมัยจอมพล ป. พิบูลสงครามนั้นเมื่อนำมาปฏิบัติแล้วมีความบรรลุถึงวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้อย่างไร และแผนพัฒนาเมืองลพบุรีครั้งนี้มีอิทธิพลอย่างไรต่อการเจริญเติบโตของเมืองลพบุรีในปัจจุบัน

5. เป็นการสรุปผลการศึกษาที่ได้ว่ามีแผนพัฒนาเมืองลพบุรีภายใต้การนำของจอมพล ป. พิบูลสงครามนั้นมีผลกระทบทั้งด้านบวกและด้านลบอย่างไรต่อเมืองลพบุรี พร้อมทั้งหาข้อเสนอแนะในการพัฒนาเมืองต่อไป

1.4 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ทำให้ทราบถึงปัญหา และปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลงของเมืองลพบุรีในปัจจุบัน

2. เพื่อเป็นพื้นฐานสำหรับการวางแผนพัฒนา และหาแนวทางแก้ไขปัญหามือเมืองลพบุรีต่อไปในอนาคตได้

3. เพื่อให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาเมืองลพบุรีและผู้สนใจศึกษาต่อไปสามารถนำข้อมูล ข้อเสนอแนะ และแผนที่ได้เสนอสามารถนำไปใช้ในการศึกษา และจัดวางพัฒนาเมืองลพบุรีให้ได้ผลดียิ่งขึ้น

4. นอกจากในการศึกษารุ่นนี้จะเป็นประโยชน์ต่อเมืองลพบุรีแล้ว ยังอาจเป็นแนวทางในการพิจารณาแก้ไขปัญหที่เกิดขึ้นในที่อื่นๆ อีกด้วย

1.5 วิธีดำเนินการศึกษา

1. ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับการวางผังเมืองตะวันตก โดยศึกษาจากเอกสารภาษาไทย และภาษาต่างประเทศ รวมทั้งวิทยานิพนธ์ที่เกี่ยวข้อง

2. ศึกษาหลักการแนวคิดและวิธีการพัฒนาเมืองลพบุรีภายใต้อิทธิพลการวางผังเมืองตะวันตก โดยศึกษาจากเอกสารที่เกี่ยวข้อง ทั้งราชกิจจานุเบกษา สมุดสั่งงานทหาร เอกสารจดหมายเหตุต่างๆ ซึ่งบอกรายละเอียดของผังในเรื่องวัตถุประสงค์ เป้าหมายของงาน งบประมาณ การเวนคืนที่ดิน

3. เพื่อศึกษาสภาพการเปลี่ยนแปลงทางกายภาพ เศรษฐกิจ และสังคมของเมืองลพบุรี โดยผลของการพัฒนาเมืองภายใต้อิทธิพลการวางผังเมืองตะวันตก

4. เพื่อศึกษาและประเมินผลการปฏิบัติตามโครงการพัฒนาเมืองลพบุรีภายใต้
อิทธิพลการวางผังเมืองตะวันตก
5. เสนอแนะแนวทางการวางและจัดทำแผนผังโครงการพัฒนาเมืองลพบุรีเพื่อให้
เกิดผลสัมฤทธิ์ในทางปฏิบัติ

ศูนย์วิจัยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย